

Göteborg 2012-10-31

Inspel till den svenska mineralstrategin (N2012/1081/FIN) från Jordens Vänner

Inledning

Jordens Vänner är den svenska grenen av Friends of the Earth International, en folkrörelse med mer än 2 miljoner medlemmar i mer än 70 länder i alla världsdelar. Vi arbetar för miljö och solidaritet, och för en rättvis fördelning av jordens resurser, för fred samt ett ekologiskt hållbart och mänskligt samhälle där djur omfattas av hänsyn, medkänsla och respekt. Vi värnar om demokrati, folkrörelsesamarbete, jämlikhet mellan könen och kulturell mångfald. Vi arbetar lokalt, nationellt och internationellt.

Mineralstrategi

Våra systerorganisationer i Syd har länge uppmärksammat oss på den kortsiktiga mineralplundring som globala företag bedriver i Afrika, Latinamerika och Asien. Tyvärr ser vi nu oroande tecken på samma kortsiktighet och exploatering i Sverige. Många planer finns nu för gruvbrytning, på många ställen i naturkänsliga områden.

Vårt land har en stark mineraltradition, och många lärdomar både av vad malmbrytning kan skapa i form av jobb och välstånd men också de miljöproblem som skapas och som finns kvar många hundra år efter brytningen har upphört. Fortfarande läcker t ex stora mängder tungmetaller ut i vattendragen efter gruvbrytningen i Bergslagen på 1600, 1700 och 1800 talen.

En fördel med mineralhanteringen under de sista hundra åren är att staten och samhället kontrollerat prospektering, brytning och även haft äganderätt till malmen. Vi ser därför med stor oro på att lagstiftningen förändrats så att privata aktörer för en spottstyver kan inmuta tillgångar och sedan göra enorma vinster utan att betala tillbaka mer än någon promille till det svenska folkhushållet. Risken är stor att bolagen tar ut snabba vinster och sedan lämnar ett förött landskap för staten och framtida generationer att städa upp.

Jordens Vänner anser att Miljöbalken är en god lag som sätter långsiktig hushållning med mark och vatten före kortsiktiga arbetstillfällen. Riksdagen måste sätta grundvatten före brytning av mineral. I domslut om kalkbrytning i Bunge på Gotland talas om att 25 års kalkbrytning är långsiktig hushållning med mark och vatten, det kan inte vara miljöbalkens intention. Här krävs antingen en tydlig prejudicerad dom eller en skärpning av miljöbalken.

Förfarandet vid gruvprospektering i Sverige är inte bra. Även i fall där Länsstyrelse avvisar prospektering i känslig natur ger Bergstaten konsekvent tillstånd för prospektering. Markägare delges bara beslutet men tillfrågas inte om sin åsikt. Om malm bedöms lönsam är trycket från exploatörerna stort och det är svårt för markägare och miljöintressen att hävda sina intressen.

Gruvbrytning kan ge jobb på landsbygden, men idag sker brytning allt mer mekaniserat vilket ger få jobb. Vid t ex den nya gruvan i Kaunisvaara, Pajala beräknas många av konsulterna bo i andra delar av landet vilket gör att skatteintäkterna inte ger möjlighet för kommunen att öka servicen. Bolagen kan också vara registrerade i lågskatteländer och även statskassan mister möjligheten att ta in skatt för att täcka miljökostnader och

---

Jordens Vänner

info@jordensvanner.se
www.jordensvanner.se

Postadress

Box 7048
402 31 Göteborg
tel. 031-12 18 08

Besöksadress

Jungmansg. 37
Göteborg
fax. 031-12 18 17

samhällsutveckling.

Den snabba mineralboomen bygger på det kanske sista årtiondet av billig olja. Många metaller som koppar anrikas genom enorm energiförbrukning för att mala berg till sand. Gruvbrytningen ökar klimatbelastningen och vidmakthåller beroendet av fossila bränslen.

De finns redan idag mycket mineral i produkter och i gammalt gruvavfall. Det viktigaste för Sverige vore att öka återbruk och återvinning av dessa råvaror.

Jordens Vänner ansluter oss till det yttrande som Urbergsggruppen har gjort. Vi har också egna förslag till mineralstrategin:

Våra förslag

Stärk miljöbalken - I och med Riksdagens beslut 2009 har miljöbalken försvagats avsevärt. Situationen i Ojnareskogen, där företaget Nordkalk initialt lyckades få tillstånd för kalkbrott i ett naturkänsligt område, visar att beslutet från 2009 har slagit helt fel. Miljöbalken måste återupprättas till hur den var innan dess.

Miljökonsekvensbeskrivning först - Gruvdrift har ofta en stor negativ inverkan på miljön. Vid ansökningar om prospektering och utvinning bör en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) lämnas in innan prospekteringen, där intressenter bör förhålla sig till de nationella (och regionala) miljömålen. Både utsläpp av växthusgaser och biologisk mångfald kan påverkas i hög grad. Sverige är på väg att missa 14 av 16 mål (!), och det vore tragiskt ifall gruvnäringen bidrar till en ännu sämre situation.

Dialog och information - En öppen process med dialog om en kommande mineralstrategi är bra. Dock har många ideella organisationer och nätverk, samt lokala grupper, nästan inga resurser för att delta på dessa möten, i motsats till gruvindustrin. Vi föreslår att gruv/prospekteringsföretagen måste fondera pengar för folkbildning och information samt deltagande i dialogmöten, som lokalgrupper och föreningar kan söka. En liknande modell har använts i kärnavfallsfrågan; I detta fall bör hela gruvdriftskedjan ingå, på grund av dess allvarliga miljökonsekvenser.

Återvinning istället för utvinning - Mineralstrategin bör fokusera på hur vi på ett långsiktigt hållbart sätt kan använda våra naturresurser. För ändliga resurser betyder det att fokus måste ligga på återvinning av befintligt material istället för nyutvinning.

Mineralerna en allmänning - Istället för kortsiktiga vinstintressen som på mycket kort tid utarmar förrådet och sticker iväg med vinsterna, bör mineralerna betraktas som allmänning, något som ägs av oss gemensamt. Alternativt ska staten beskatta eller avgiftsbelägga gruvbrytningen för att skapa resurser som kan användas till miljöskydd och lokal utveckling.

För Jordens Vänner

Mattias Nilsson, styrelsemedlem
mattias.nilsson@jordensvanner.se

Jordens Vänner

info@jordensvanner.se
www.jordensvanner.se

Postadress

Box 7048
402 31 Göteborg
tel. 031-12 18 08

Besöksadress

Jungmansg. 37
Göteborg
fax. 031-12 18 17